

Kohtuasi C-904/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

10. detsember 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Warszawy-Woli rajoonikohus Varssavis, Poola)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

25. november 2019

Hageja:

E. Sp. z o.o. (osaühing E)

Kostja:

K.S.

Põhikohtuasja ese

- 1 Põhikohtuasja ese eelotsusetaotluse esitanud kohtus on tarbijalaenu tagasimaksmine. Hageja esitas kostja vastu hagi, milles nõudis 835,05 Poola zloti (PLN) suuruse summa tasumist koos seadusjärgse intressiga hilinemise eest alates hagi esitamisest kuni summa tasumiseni.

Eelotsuse küsimuste ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib sisuliselt saada vastuseid järgmistele küsimustele:

- esiteks, kas on lubatav teha tarbijalaenu tagasimaksmise küsimuses tagaseljaotsust, lugedes tõeseks hageja ütlused faktiliste asjaolude kohta olukorras, kus hagile ei ole lisatud laenulepingut ja kostja jääb täiesti passiivseks;

– teiseks, kas on lubatav teha tarbijalaenu tagasimaksmise küsimuses tagaseljaotsust, lugedes tõseks hageja ütlused faktiliste asjaolude kohta ilma esitatud lepinguga tutvumata, kui kostja jääb täiesti passiivseks.

Eelotsuse küsimused

1. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes [...] artikli 7 lõiget 1 ja selle põhjendusi [20 ja 24], mille kohaselt peaksid lepingud olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles ning tarbijale tuleks anda tegelik võimalus kõigi tingimustega põhjalikult tutvuda, kusjuures kahtluse korral tuleks kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust [ning] liikmesriikide kohtutel või haldusasutustel peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et ebaõiglaste tingimuste seadmist tarbijalepingutes takistada, koostoimes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediitilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ [...], artikli 10 lõigetega 1 ja 2 ning selle direktiivi põhjendusega 31 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus tsiviilmenetluse seadustiku (Kodeks postępowania cywilnego) artikli 339 lõike 2 selline tõlgendus, et tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõike 2 sätted võimaldavad: teha tagaseljaotsuse [...] tarbijalaenu tagasimaksmise asjas [...] ka juhul, kui hageja ei ole esitanud [...] tarbijalaenu lepingut [...] ning seetõttu ei ole analüüsitud, kas see leping sisaldab võimalikke ebaõiglasi lepingutingimusi, ja kui ei ole kontrollitud, kas leping sisaldab kõiki seadusega nõutavaid elemente, võimaldades samas toetuda tagaseljaotsust tehes vaid hageja poole väidetele asjaolude kohta, analüüsimate asitõendeid „põhjendatud kahtluse“ seisukohalt selle õigusnormi tähenduses? Kas Euroopa Kohtu 1. oktoobri 2015. aasta otsuse ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 62); 10. septembri 2014. aasta otsuse Kušionova [lk 1] (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 56); 6. oktoobri 2009. aasta otsuse Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 47) alusel on võimalik tõlgendada tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõiget 2 ka nii, et on võimalik kuulutada tagaseljaotsus välja [tarbijalaenu tagasimaksmise] asjas [...], milles hageja ei ole lisanud hagile lepingut, uurimata, kas see leping võib sisaldada ebaõiglasi lepingutingimusi, samuti kontrollimata, kas leping sisaldab kõiki seadusega nõutavaid elemente, toetudes vaid hageja poole väidetele asjaolude kohta?
2. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes [...] artikli 7 lõiget 1 ja selle põhjendusi [20 ja 24], mille kohaselt peaksid lepingud olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles ning tarbijale tuleks anda tegelik võimalus kõigi tingimustega põhjalikult tutvuda, kusjuures kahtluse

korral tuleks kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust [ning] liikmesriikide kohtutel või haldusasutustel peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et ebaõiglaste tingimuste seadmist tarbijalepingutes takistada, koostöös Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ[...], artikli 10 lõigetega 1 ja 2 ning selle direktiivi põhjendusega 31 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõike 2 selline tõlgendus, et tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõike 2 sätted takistavad liikmesriigi kohtul [...] analüüsida hageja esitatud tarbijalaenu lepingut [...] veendumaks, et leping ei sisalda ebaõiglasi lepingutingimusi, kontrollida, et leping sisaldab kõiki seaduses ette nähtud elemente, võimaldades samas tagaseljaotsust tehes toetuda vaid hageja poole väidetele asjaolude kohta, analüüsimata asitõendeid „põhjendatud kahtluste“ seisukohalt selle õigusnormi tähenduses? Kas Euroopa Kohtu 1. oktoobri 2015. aasta otsuse ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 62); 10. septembri 2014. aasta otsuse Kušionova (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 56); 6. oktoobri 2009. aasta otsuse Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 47) põhjal on võimalik tõlgendada tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 § 2 ka nii, et tagaseljaotsuse saab teha ka [tarbijalaenu tagasimaksmise] asjas [...], uurimata hageja poolt hagile lisatud lepingut ja veendumata, kas see leping võib sisaldada ebaõiglasi lepingutingimusi, samuti kontrollimata, kas leping sisaldab kõiki seadusega nõutavaid elemente, toetudes vaid hageja poole väidetele asjaolude kohta?

Viidatud ühenduse õigusnormid

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes: põhjendused 20 ja 24, artikli 7 lõige 1.
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ: põhjendus 31, artikli 10 lõiked 1 ja 2.

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

1. 17. novembri 1964. aasta tsiviilmenetluse seadustik (Kodeks Postępowania Cywilnego): artikli 139 lõige 1, artikli 333 lõike 1 punkt 3, artikli 339 lõiked 1 ja 2, artikkel 343, artikli 344 lõiked 1–3, artikli 346 lõige 1, artikli 346 lõige 1¹, artikli 346 lõige 2, artikkel 348.

Tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõige 1: „Kui kostja ei ole kohtulikul arutamisel määratud istungile ilmunud või kui ta kohaleilmumisest hoolimata kohtulikul arutamisel ei osale, teeb kohus tagaseljaotsuse.“

Tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõige 2: „Sellisel juhul loetakse tõeseks hageja väited faktiliste asjaolude kohta, mis on esitatud hagiavalduses või kostjale enne kohtulikku arutamist kättetoimetatud menetlusdokumentides, välja arvatud juhul, kui need väited tekitavad põhjendatud kahtlusi või kui need on esitatud seadusest möödahiilimiseks.“

2. 28. juuli 2005. aasta seadus, mis käsitleb kohtukuluseid tsiviilasjades (Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych): artikli 3 lõike 2 punkt 4, artikli 13 lõige 1, artikli 19 lõige 1, artikkel 28.

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 2 Hagi esitatud nõue tuleneb tarbijalaenu lepingust, mis sõlmiti 10. juunil 2015 summas 400 zlotti ja kestusega 30 päeva.
- 3 Lepingu kohaselt oli laenuandjal juhul, kui laenusummat ja halduskuluseid 10. juuliks 2015 tagasi ei maksta, õigus nõuda laenuvõtjalt sisse meeldetuletuste saatmisega seotud kulu ja nn lõpliku trahvi summa. Lõpliku trahvi tasumise nõue esitati kostjale teatena, mis saadeti tema esitatud e-posti aadressile ja paberil 10. augustil 2015. Laenuandja saatis kostjale kolm meeldetuletust ja dokumendi pealkirjaga „Lõplik trahv“, mis lepingu kohaselt tähendas, et kostjalt nõutakse välja lisakulud 200 zlotti.
- 4 3. augustil 2017 sõlmiti leping, millega müüdi edasi kostja võlg laenuandja ees ja hageja omandas nõude kostja vastu. Kostjat teavitati võlausaldaja muutumisest kirjas, mis saadeti tema aadressile 9. augustil 2017. See teade, mis sisaldas ka võla tasumise nõuet, jäi vastuseta. Peale selle saatis hageja kostjale 18. detsembril 2017. aastal viimase nõude võlg tasuda, mis jäi samuti vastuseta.
- 5 Kostja ei võtnud menetluses mingit seisukohta. Kostjale saadetud dokumente, mis sisaldas hagi, hageja poole 21. septembri 2018. aasta kirja ja teatist kohtuistungil kuupäeva kohta, ei võtnud kostja füüsiliselt vastu. Dokumendid loeti kättetoimetatuks pärast kahte teatist tsiviilmenetluse seadustiku artikli 139 lõike 1 kohaselt.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 6 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud kahtlus, kas tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõike 2 tõlgendus, mida on kasutatud suures osas Poola õiguskirjandusest ja kohtupraktikast, ehk tõlgendus, et see säte ei võimalda

analüüsida tarbijalaenu lepingut, on kooskõlas viidatud direktiivide 93/13 ja 2008/48 sätetega.

- 7 Poola seadusandja on võtnud seisukoha, et ainult kostja poole tegevusetuse korral (kohtuistungile ilmumata jätmine ja sellel mitteosalemine) saab teha tagaseljaotsuse aktiivse poole ehk hageja faktiväidete alusel, ilma neid kontrollimata.
- 8 Tagaseljamenetluse ja tagaseljaotsuse aluseks olevatest eeldustest lähtudes on tegemist institutsiooniga, mis ülesehituslikult sisaldab elemente, mis on omased ka maksekäsumenetlusele ja hoiatusmenetlusele. Peamiselt iseloomustab seda asjaolu, et tagaseljaotsus tehakse ainult ühe poole ehk hageja faktiväidete alusel, seejuures tagaseljamenetluses neid väiteid enamasti tõendite kogumise ja hindamise menetluses käigus ei kontrollita, maksekäsumenetluses kontrollitakse neid ainult kitsalt määratletud dokumentide alusel, hoiatusmenetluses aga ei kontrollita nende väidete õigsust üldse. Kui aga tagaseljamenetluses tuleneb faktilise tõendusmaterjali ühekülgus kostja tegevusetusest, siis maksekäsumenetluses ja hoiatusmenetluses *a priori* eeldusest, et kuni maksekäsu väljastamiseni toimuvad mõlemad menetlused *ex parte*.
- 9 Tagaseljamenetlus on sarnaselt hoiatusmenetlusega – seadustikus sätestatud eelduste täitmise korral – kohustusliku iseloomuga, maksekäsumenetlus on aga vabatahtlik. Tagaseljaotsuse väljaandmist ei mõjuta poolte sellekohane taotlus. Õigusnormis määratletud aluste esinemise korral peab kohus omal algatusel langetama otsuse, mille tegemine tagaseljaotsusena tuleneb seadusest, mitte aga kohtu äranägemisest.
- 10 Seega, kui kostja jääb passiivseks pärast talle hagi ära kirja ja võimalike muude menetlusdokumentide kättetoimetamist, või juhul, kui hagi ja muud menetlusdokumendid loetakse kättetoimetatuks tsiviilmenetluse seadustiku artikli 139 lõike 1 kohaselt (pärast seda, kui adressaat ei ole teatist ja dokumente kaks korda vastu võtnud), on liikmesriigi kohus kohustatud tegema tagaseljaotsuse.
- 11 Ühe tõlgenduse järgi, mis on Poola õiguskirjanduses ja kohtupraktikas tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõike 2 kohta käibel, peab kohus väljastama maksekäsu isegi juhul, kui hageja ei ole lisanud hagile mingeid tõendeid, samuti loeb kohus niisuguses olukorras üldjuhul tõeseks hageja väited faktiliste asjaolude kohta.
- 12 Tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõike 2 teise tõlgenduse kohaselt, kui hageja on hagile dokumendid lisanud, aga passiivne kostja ei ole esitanud mingeid tõendusmaterjale, siis liikmesriigi kohus ei saa tagaseljaotsust tehes neid dokumente uurida, lähtub ainult hageja väidetest (mitte aga tõenditest) ja loeb üldjuhul tõeseks hageja väited faktiliste asjaolude kohta.
- 13 Tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõikes 2 on ette nähtud ka erandid. Hagis või muudes kostjale enne kohtuistungit kättetoimetatud menetlusdokumentides

sisalduvaid väiteid faktiliste asjaolude kohta ei loeta tõeseks, kui need: 1) tekitavad põhjendatud kahtlusi või 2) on esitatud seadusest möödahiilimiseks.

- 14 Siiski tundub, et valdav seisukoht selle õigusnormi tõlgendamisel on, et ülaltoodud eelduste täitmise hindamisel tuleb lähtuda enne kohtuistungit kostjale kättetoimetatud hagi või muude menetlusdokumentide sisust. Kohtul ei ole siin alust viidata võimalikele tõenditele, mis on lisatud kas hagile või muudele enne kohtuistungit kostjale kättetoimetatud menetlusdokumentidele. Hageja väited faktiliste asjaolude kohta tekitavad põhjendatud kahtlusi juhul, kui need on vastuolulised või ebajärjepidevad või üksteist välistavad, samuti juhul, kui need on oma olemuselt ebatõenäolised või vastuolus üldtuntud faktide (tsiviilmenetluse seadustiku artikli 228 lõige 1) või kohtu omal algatusel välja selgitatud faktidega (tsiviilmenetluse seadustiku artikli 228 lõige 2). Valeväidete esitamine faktiliste asjaolude kohta seadusest möödahiilimise eesmärgil toimub olukorras, kus kohtuotsus tooks kaasa tagajärjed, näiteks keskmisest suuremate alimentide määramise, mis annaks hagejale eelise nõude sundtäitmise käigus kostja varale pööramise korral saadud summa jagamisel.
- 15 Liikmesriigi kohtu hinnangul võib tsiviilmenetluse seadustiku artikli 339 lõike 2 selline tõlgendus takistada ülaltoodud direktiivis viidatud eesmärkide saavutamist, sest oma olemuselt ei võimalda see kohtul kostja passiivsuse korral kontrollida, kas tarbijalaenu leping sisaldab kõiki nõutud elemente, ja veenduda, et see ei sisaldaks ebaõiglasi lepingutingimusi, mis tuleks lugeda tarbija jaoks mittesiduvateks.
- 16 Liikmesriigi kohus ei leidnud Euroopa Kohtu praktikast otsust, mis käsitleks otseselt liikmesriikides toimuvate tagaseljamenetluste vastavust tarbijakaitset käsitlevatele direktiividele. Euroopa Kohus on aga teinud mitu otsust seoses maksekäsumenetlusega, millel on teatud sarnasused tagaseljamenetlusega.
- 17 Eelkõige võib viidata Euroopa Kohtu 13. septembri 2018. aasta otsusele kohtuasjas C-176/17, Profi Credit Polska S.A., kohtujuristi ettepanekule selles asjas ja järgmistele selles viidatud Euroopa Kohtu otsustele: 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349), 18. veebruari 2016. aasta kohtuotsus Finanzmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98), 21. juuni 2016. aasta kohtuotsus Aktiv Kapital Portfolio (C-122/14, EU:C:2016:486).
- 18 Erilist tähelepanu pööras liikmesriigi kohus Euroopa Kohtu otsuse C-176/17 punktidele 42 ja 44, milles rõhutatakse, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt peab liikmesriigi kohus omal algatusel hindama, kas direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane, ning sel moel tasandama tarbija ja müüja või teenuseosutaja vahelist ebavõrdsust ning seda eeldusel, et talle on teada selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud. Tarbijatele kõnealuselt direktiivist tulenevate õiguste tõhusat kaitset saab nimelt tagada üksnes tingimusel, et riigisisene menetluskord võimaldab maksekäsumenetluse raames või maksekäsu täitmise menetluses kontrollida omal algatusel asjaomases lepingus sisalduvate tingimuste potentsiaalselt ebaõiglast laadi.

- 19 Selle alusel tuleks võtta seisukoht, et liikmesriigi kohus peab analüüsima lepingutingimuste võimalikku ebaõiglust ka tagaseljamenetluse olukorras.
- 20 Siiski, nagu Euroopa Kohus on sedastanud kohtuasjas C-176/17 tehtud otsuse punktis 55, tuleb iga olukorda, kus tekib küsimus, kas riigisisene menetlusnorm mõjutab õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, analüüsida, võttes arvesse selle normi rolli menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripära liikmesriigi ametiasutustes.
- 21 Selles kontekstis tuleb märkida, et tagaseljamenetlus erineb märkimisväärselt maksekäsumenetlusest.
- 22 Esiteks, maksekäsumenetluses ei ole kostjal enne maksekäsu väljaandmist ja selle kättetoimetamist võimalust ütlushi anda, tagaseljamenetluses on tal selline võimalus aga olemas.
- 23 Teiseks, maksekäsumenetluses peab kostja kohtukuludena tasuma 3/4 hagi hinnast ja hageja 1/4 hagi hinnast; tagaseljamenetluse korral aga tasub hageja kogu hagi hinnale vastava summa, kostja aga tasub tagaseljaotsuse peale esitatud vastuväite korral 1/2 hagi hinnast (kui kostja jääb aga passiivseks, siis ei maksa ta kuni menetluse lõpuni mingit tasu).
- 24 Kolmandaks, tagaseljaotsuse peale vastuväite esitamise tingimused on vähem piiravad kui maksekäsu vaidlustamise tingimused ja kui kostja on aktiivne, ei tekki üldse vajadust vastuväidet esitada.
- 25 Neljandaks, maksekäsumenetluses välja antud maksekäsk on täitedokument, mida tuleb täita täitepealdiseta (tsiviilmenetluse seadustiku artikli 492 lõige 1), tagaseljaotsus aga – ehkki selles on viivitamatu täitmisele pööramise tingimus – vajab nõude tagamiseks täiteklausli väljaandmist.
- 26 Peale selle – mis on ehk isegi olulisem, nagu Euroopa Kohus on oma praktikas korduvalt sedastanud [1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 62); 10. septembri 2014. aasta kohtuotsus Kušionova (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 56); 6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 47)], ja kohtujurist märkinud oma ettepanekus kohtuasjas C-176/17 (EU:C:2018:293, punkt 73) – kuigi direktiiv ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes nõuab kohtuvaidlustes, milles osalevad ettevõtja ja tarbija, sellist vaidlust lahendava liikmesriigi kohtu lepingupooltest sõltumatut aktiivset sekkumist, ei saa aga tõhususe põhimõtte järgimine viia selleni, et täielikult korvatakse puudutatud tarbija täielik tegevusetus.